

FORENING · FOR · · BOGHAANDVÆRK ·

VIRKSOMHED

DEN 6. Januar 1907 var der ved Foreningens Møde fremlagt en Oversigt over skandinaviske Bogarbejder udgivne i 1906. — Særlig betydelige Arbejder syntes ikke at være fremkomne, og de enkelte, der hævdede sig noget over det dagligdags, stammede fra Sverig og Norge.

Fra Gyldendalske Forlags norske Afdeling er udgivet nogle i Kristiania hæderligt trykte Bøger. Vi fremhæver: L. Dietrichsons »Norges Kunst i Middelalderen« og Andr. Aubert's illustrerede Studie over *Jean François Millet*. Fra Norges egen Boghandel og Forlag nævner vi enkelte større Arbejder som: H. Berrum: »Norges Post-Historie fra 1720—1814«; — »Frederikshalds og Frederikstens Historie indtil 1720«; — første Bind af »Norges Portrætgalleri«, der er anlagt paa i 20,000 Biografier og Portrætter at give et Overblik over Samtiden. Det foreliggende Bind omfattede Gejstligheden og gav i et rimeligt Format med gode, smaa Billeder nok saa meget som de urimelig store og dyre Portrætværker, der har set Lyset hernede i de senere Aar. — »De officielle Aktstykker angaaende Unionens Opløsning i 1905« var en omfangsrig Bog, forsynet med Facsimiler af Aktstykker og en Mangfoldighed af Billeder lige fra Unionskongerne til de sidste Dages Politikere, Grænsfæstningerne og Kroningen i Trondhjem. — Fra Alb. Bonniers Forlag i Stockholm var udstillet en smuk Udgave af Oscar Levertins ufuldendte Arbejde: *Carl von Linné*; — Osvald Siréns Studier over *Giotto*, samt et Værk, der var helliget *Carl Larsson* som Målare, Tecknare och Grafiker, med Gengivelser af Kunstnerens Arbejde fra de forskellige Omraader. — Af særlig illustrerede Bøger kan atter fremhæves en Bog af Carl Larsson: »Spadarfvet«, der, i Tverfolioformat, med 24 vel gengivne Akvareller fortæller om Livet paa Landet ved Sommer- og Vintertid. Den ender med Slagtning og et Billede af det festlige og bugnende Julebord. Flere af Friluftsbillederne med Aarstidernes skiftende Arbejde er overordentlig friske i Opfattelse og Genfortælling. — Vore egne Billedbøger ser noget tarvelige ud ved Siden af et saadant Værk, som vi neppe har hverken Evner eller Kræfter til at udgive. Fra 1906 kan nævnes Vald. Andersens farvetrykte Billeder til »Drengen paa Landet«, der, hvad Farvevirkningen angaar, er ganske kønne, og Alfr.

Schmidt's morsomme og barokke Tegninger til »Knuds Nordpolsrejse«. — Den gamle Billedbog »Vort Land« med Knud Larsens Billeder til Chr. Richardts Vers er udgivet i 6te Oplag, hvilket tyder paa, at Billedbøger ogsaa hos os kan finde deres Publikum. Stærkere end før bemærket, er Populariseringen af Litteratur og Billedkunst i fuld Gang. Særlig Sverig har allerede Rækker af billige Bøger. Saadanne Ting som »De bästa Böckerne« og »Målerkonstens Mästerverk«, der i Smaa-bøger giver Udvalg af en Tidsalders eller en enkelt Kunstners Arbejder, har ikke tidligere set Lyset i Norden.

Den 3. Februar samlede Hovedinteressen sig om en Del ikke i Handelen værende Bøger. Dog fandtes ogsaa fremlagt videnskabelige og med offentlig Understøttelse udgivne Værker. Vi nævner først en Række interessante norske Arbejder, udgivne af Norsk Folkemuseum. G. Gustafson: »Norges Oldtid«, et smukt illustreret Værk i populær Form. — Harry Fett: »Norge i gammel Tid«, kulturhistoriske Bidrag. II. Yngre norsk Folkeornamentik fra Mangletræer, og »Gamle norske Hjem, Hus og Bohave«. I en Rigdom af Billeder, hvoraf ganske vist nogle lader adskilligt tilbage at ønske, gives en højst lærerig og morsom Vejledning i, hvad Norges gamle Gaarde og dets Museer rummer af gode norske Ting. — Trykt paa Engelsk og Norsk og i stort Format saas et illustreret Værk: »Normændene paa Ørkenøerne og deres efterladte Mindesmærker«, med en Oversigt over de keltiske (førnorske) og skotske (efternorske) Monumenter paa Øerne, af Professor L. Dietrichson. Alle Bøgerne fra Cammermeyers Boghandel og trykte i Centraltrykkeriet i Kristiania.

Af større danske Værker nævnes: F. Uldalls »Danmarks middelalderlige Kirkeklokker«, et anseligt og meget rigt illustreret Arbejde; — Kultusministeriets Festskrift i Anledning af Ribe Domkirkes Hovedindsættelse, forfattet af Arkitekten, Professor H. C. Amberg og Pastor, Dr. Jacob Helms; — Th. Oppermann: »Kunsten i Danmark under Frederik V og Christian VII« (Aug. Bangs Boghandel); Kunstforeningens Bog om *W. Marstrand* ved Karl Madsen; alle smukke Trykarbejder fra H. H. Thiele. Af sidstnævnte Bog fandtes ogsaa fremlagt et Eksemplar, trykt paa japansk Bøttepapir. Ligeledes trykt paa Japan-Papir var et lille Jubilæumsskrift fra *J. L. Flyges Bogbinderi* med en Række Billeder af de mange betydelige og smukke Arbejder, der er udgaaet fra dette Værksted (Langkiærs Bogtrykkeri).

I Anledning af det kgl. Biblioteks Indvielse af sin nye Bygning har Overbibliotekar H. O. Lange udgivet »Analecta Bibliographica«. Det rummer en Række meget skarpsindige Undersøgelser over de første Bogtrykkere, der har arbejdet i og for Danmark. (Trykt paa haandgjort Papir, Græbes Bogtrykkeri.) — Ogsaa paa ægte haandgjort Papir var de to vakre Bøger trykte, som H. Chr. Christensen privat har udgivet, og som giver Fortegnelser over Malerne Kr. Zahrtmanns og Aug. Jerndorffs Arbejder (Fr. G. Knudtzons Bogtrykkeri). — Fra S. Bernsteens Bogtrykkeri var der fremlagt et Eksemplar paa haandgjort Papir og i tyndt Perga-

mentsbind af »Ti Digte af Friederich Schiller«, paa Dansk ved Uffe Birke-
dal. — Endvidere nævner vi Carl Christensens »Index Filicum« (Triers
Bogtrykkeri); L. Bramsens »Médaillier Napoléon le Grand pendant le
consulat et l'empire« (Holger Meyers Bogtrykkeri); R. Müllers »Vildtet
og Jagten i Sydgrønland« (J. H. Schultz' Bogtrykkeri). Fra Bianco Lunos
Bogtrykkeri forelaa en Række betydelige videnskabelige Arbejder, hvor-
af flere udmærkede sig ved kompliceret og dygtigt udført tabellarisk Sats.
Vi nævner: Nina Ellinger Bangs »Tabeller over Skibsfart og Varetrans-
port gennem Øresund 1497—1660«; en Række Arbejder, udgivne af den
internationale Kommission for Havundersøgelser; Danmarks geologiske
Undersøgelser og Meddelelser fra Grønland ved Kommissionen for Grøn-
lands geologiske og geografiske Undersøgelse, samt Fortsættelsen (3die
Bind) af »E. Museo' Lundii«, Dr. Peter Vilh. Lunds Afhandlinger om
de i Brasiliens Kalkstenshuler udgravede Dyr- og Menneskeknogler,
udgivne af Professor, Dr. H. Jungersen. — Fra Nielsen & Lydiches Bog-
trykkeri: En Slægtbog af betydelig Størrelse og Anseelse: »Slægten
Astrup fra Astrupgaard i Nordslesvig, gennem fem hundrede Aar«. Per-
sonalhistoriske Meddelelser af F. C. Sommer; og J. Lindbæk og G. Her-
mann: »De danske Helligaandsklostre«. Fra samme Bogtrykkeri bemær-
kedes den smukke franske Udgave af Fr. v. Jessens »Haandbog i det nord-
slesvigske Spørgsmaals Historie«, samt det anseligste Festskrift, der er
udgivet i 1906: »Ny Carlsberg Glyptoteks Tilblivelse«, fortalt af Carl Ja-
cobsen. Et Eksemplar, indbundet i Kalveskind, forelaa og hævede sig i
alle Henseender over de andre Festskrifter fra 1906. En Række Smaa-
bøger fra Kr. Kongstads Trykkeri i Fredensborg viste hans ejendommelige
og ofte meget karakterfaste Typografi. Vi fremhæver den for Selskabet
for Historie, Literatur og Kunst trykte Visebog, Viggo Stuckenberges 12
Digte »Aarsens Tid« og Johannes Rose: »Nicolaus Stenos Liv og Død«,
oversat af Vilh. Maar.

Den 7. April omfattede Udstillingen en stor Række Elevarbejder fra
Fagskolen for Boghaandværks Afdelinger for Bogtryk og Bogbind. Og-
saa fra Skolens Sommerkursus for unge Arbejdere fra Provinserne var
der fremlagt Serier af Arbejder af Sættere og Bogbindere. — Hertil slut-
tede sig en lille Udstilling af smukt og gennemført Bogbinderarbejde,
tildels i fuldt Skind og med rig Dekoration, fra d'Hrr. Jakob Baden, J.
L. Flyge og Anker Kyster.

Ved Mødet afholdtes Generalforsamling under Ledelse af Bogtrykker
Martius Truelsen, der gav Ordet til Formanden. »Siden vor sidste Gene-
ralforsamling har vor Forening mistet to af sine bedste Medlemmer, der
begge hørte til dens Stiftere. Den 5. Oktober 1905 døde *Pietro Krohn*,
Direktøren for det danske Kunstindustri-Museum, som Foreningen gen-
nem vor Virksomhed i Fagskolen for Boghaandværk skylder meget.
Krohn var som Direktør Medlem af Skolens Bestyrelse, siden der i 1901
blev tilstaaet os frit Lokale i Museet. Han blandede sig ikke i Skolens
Arbejde, men gav os frie Hænder i fuld Tillid til, at vi handlede forsvar-

ligt, men han var altid betænksom med en hjælpende Haandsrækning, naar Skolen havde Vanskeligheder at overvinde. — (Om hans yngre Aars Virksomhed som Bogkunstner gives der i nærværende »Bogvennen« nærmere Oplysninger.) — Hans Ungdoms Arbejde som Illustrator medførte et naturligt Forhold til vor Forenings Virksomhed, og han fulgte den altid med Interesse. Han viste det blandt andet ved redebont at gaa ind paa at gennemarbejde og supplere sine gamle Fortegnelser over *Lorenz Frølichs* store Arbejde som Illustrator, hvorved det blev os muligt i 1900 at udgive den smukke Aargang af »Bogvennen«, der indeholder en illustreret Oversigt over denne Kunstners Illustrationer, Raderinger etc.

Den 28. Februar 1906 døde det kgl. Biblioteks mangeaarige Overbibliotekar, Dr. *Chr. Bruun*, efter nogle Aars Sygelighed. Hans betydelige og værdifulde Virksomhed som Chef for vort største Bibliotek er udførlig omtalt i den Aargang af »Bogvennen«, vi nys har udgivet. Her skal med oprigtig Tak nævnes den store Støtte, han ydede vor Forening, særlig i de tidligste Aars Virksomhed. Vore Bestræbelser havde hans fulde Interesse. Han besad den største Viden herhjemme om svundne Tiders Bogtryks Historie, og han ydede os sin vægtige Hjælp ved straks at paa tage sig at skrive vor første Bog: »De nyeste Undersøgelser om Bogtrykkerkunstens Opfindelse«. Senere skrev han i vort Aarskrift for 1890 sin store Afhandling om *Godfred af Ghemen* og hans tidlige Bogtrykarbejder i Danmark. Dette Skrift fremkom som bekendt ved den internationale Bogudstilling, der afholdtes her i Industriforeningen til Minde om de 400 Aar, der da var svundne, siden Godfred af Ghemen trykte sin første Bog her i Landet. At denne Udstilling fik saa stor Værdi, skyldtes særlig den historiske Afdeling, som han beredvilligt udlaante af det kgl. Biblioteks bedste Skatte. Vore ældre Medlemmer vil ogsaa erindre den Række højst lærerige Foredrag, han har holdt her i Foreningen. Han aabnede vore Møder med at laane os en herlig Udstilling af Danmarks største Bogtrykker *Laurens Benedicts* Arbejder, og indledede med en Skildring af denne fremragende Mands Virksomhed. Sin Kærlighed til vor Forening bevarede han og viste den stadig som Bibliotekets Chef ved altid at imødekomme vore Ønsker om Laan til vore Udstillinger. Intet andet Medlem har tilnærmelsesvis gjort os større Tjenester, ingens Forstaaelse af vor Gerning har været varmere og ægttere end Bibliotekar Bruuns. Foreningen lagde Krands paa begge disse afdøde Baarer, og vil altid mindes dem begge med Taknemmelighed.«

Efter at have omtalt Fagskolens nu lykkeligere økonomiske Stilling, der især skyldtes det forhøjede Statstilskud, som ifjor var opnaaet, og hvorved man var sat istand til ogsaa at begynde Sommerkursus for Bogbindere, meddelte Taleren, at der paa Slutningen af Aaret ventes omdelt den af Foreningen for norsk Bogkunst udgivne Bog, som i Henhold til Overenskomsten mellem de to Foreninger kommer til Uddeling mellem begges Medlemmer. — Til Forening for Boghaandværks egne Medlemmer var nylig omdelt 9de Aargang af »Bogvennen«, der i sit Indhold især

omhandlede det kgl. Biblioteks gamle og nye Hjem. Denne Bogs Udgivelse tyngede paa Regnskabet, der denne Gang sluttede med et lille Underskud.

Det reviderede Regnskab godkendtes, og den afgaaende Bestyrelse genvalgte med Bogbinder D. L. Clément som nyt Medlem i Stedet for Trykker Dahlquist, der ønskede at fratræde, og til hvem Formanden rettede en Tak for hans lange, trofaste Arbejde i Bestyrelsen.

Efter en Henstilling fra Bogtrykker Simon Bernstein — der ønskede, at Foreningen tilstræbte at støtte Træsnittet i dets vanskelige Stilling —, som Formanden besvarede imødekommende under Henvisning til Foreningens smaa Midler og med en Anvisning om at rette Henvendelsen til dem, der her havde den egentlige Magt, nemlig Forlæggerne, sluttede Generalforsamlingen.

Det reviderede Regnskab fra $1/10$ 1905 til $31/3$ 1907 udviste:

INDTÆGT		UDGIFT	
	Kr. Øre		Kr. Øre
Kassebeholdning	252.17	Fremstilling af Bogvennen	
Medlemsbidrag og Indskud	1158.00	1904—1906	1779.03
Salg af Skrifter	136.00	Udstillingsudgifter	42.75
Statsbidrag	500.00	Indkøb	107.77
Renter i Sparekasse	11.49	Diverse Udgifter	98.15
Underskud	68.74	Opkrævning af Bidrag . . .	98.70
	<u>2126.40</u>		<u>2126.40</u>

Den 3. November holdtes Møde med en Udstilling af samtlige de gennem 13 Aar i Kjøbenhavn aflagte Svendeprøver af Sættere og Trykkere. Formanden gjorde kort Rede for denne Sags Udvikling. Begyndelsen var en i 1894 til Skolens Bedømmelse fra Højskolebladets Trykkeri i Kolding indsendt Trykkerprøve. Omtrent samtidig indsendtes fra F. E. Bordings Trykkeri en Sætterprøve. Aaret efter ytrede et Par flinke Elever paa Skolen Lyst til at aflægge Svendeprøve, og man bestemte sig da til at anmode Kjøbenhavns Magistrats Kommission for Bedømmelse af frivillige Svendeprøver til at oprette en Gruppe for Prøver i de typografiske Fag. Daværende Borgmester H. N. Hansen udmeldte da d'Hrr. O. C. Olsen og Andreas Thiele til Skuemestre, medens han foranledigede, at Haandværkerforeningen valgte Xylograf F. Hendriksen til at tiltræde Kommissionen for disse Fags Vedkommende. — Saa man nu over den fremlagte Række af disse Arbejder, viste disse tydeligt nok, at Opgaverne i Aarenes Løb var en Del skærpede, ligesom det af Bedømmelsens Resultater fremgik, at Afgørelserne ogsaa var skærpede. Imidlertid viste Antallet af aflagte Prøver — der var ialt 111 fra Skolen og 16 fra Trykkerier i Kjøbenhavn — at det kun var en meget ringe Del af de udlærte, der underkastede sig Prøven. At tillægge Prøven nogen særlig Betydning for det praktiske Liv var der ingen Grund til, saa der var maaske i det Hele

Anledning til at stille Spørgsmaal, om man overhovedet skulde opretholde Svendepøverne som hidtil.

I den efterfølgende Diskussion tilraadete d'Hrr. Martius Truelsen og Vict. Petersen at bevare Svendepøverne, idet dog sidstnævnte antydede Muligheden af at medregne andre Arbejder, der i Læretiden var udførte, ved Bedømmelsen af de unge Mænds Svendepøver. Ligeledes ønskede han Arbejderorganisationerne repræsenterede i Kommissionen for Bedømmelsen. — Indlederen angav nærmere Grundlaget for Bedømmelsen af Prøverne. Denne hvilede paa en ministeriel Anordning fra Halvtredserne, der indsatte Borgmesteren som Formand og angav, at Skuemestrene var at vælge mellem Mestrene, samt at Prøven var at holde paa bestemt Tid og Sted under passende Kontrol. — Ifjor var der vistnok for første Gang gjort Undtagelse med Hensyn til Skuemestrene, idet Ministeriet paa Forespørgsel havde anerkendt Valget af en Arbejder fra en Provinsby som Skuemester. — Bogtrykkerne Langkjær og Egmont Petersen ønskede ligeledes Prøverne opretholdt, men medens førstnævnte nok kunde tænke sig et Samarbejde med Arbejdernes Organisation ved Bedømmelsen, var sidstnævnte ikke stemt for nogen Forandring i saa Henseende. Begge Talere berørte den i Foraaret aflagte Prøve, hvis Antagelse havde vakt stærk Diskussion i Fagpressen og fra Arbejdernes Side erklæredes for uforsvarlig. — Vict. Petersen gjorde nærmere Rede for sit Syn paa denne Sag og mente, det var daarlig anvendt Medlidenhed med en uforsvarlig oplært Mand at antage en Prøve som den her omtalte. Kommissionen maatte formentlig selv være i Stand til at forme Regler og Regulativ for Prøverne, saa sligt ikke mere var muligt. Ligeoverfor faldne Bemærkninger om, at de fremlagte Prøvearbejder viste, at der saa langt fra var Nedgang i faglig Opdragelse, at man tværtimod maatte erkende, at der var en Opgang, hævdede han, at Prøverne maatte betragtes som »Fløden« og var et Udslag af, hvad de bedste og ivrigste kunde præstere. Først naar man naaede til, at Prøven var obligatorisk, kunde man tale om, hvor vi i Virkeligheden holdt med Uddannelsen. — Bogtrykker Berg anbefalede ligesom Vict. Petersen at stille meget større Krav til de Lærlinge, der antages i Lære; altfor mange daarlige Skoledrenge antoges i de typografiske Fag. — D'Hrr. Truelsen, Egm. Petersen og Langkjær replicerede til faldne Udtalelser, særlig til dem fra Vict. Petersens Side. — Bestyrer Anthon Larsen henstillede — som et Middel til at gøre Prøverne mere obligatoriske — at lade de Lærlinge, der efter fire Aars Læretid var i Stand til at aflægge en forsvarlig Prøve, slippe for det femte og sidste Læreaar.

Da ikke flere ønskede at udtale sig, sluttede Formanden med at fastslaa, at der var givet klart Svar paa Spørgsmaalet, om Svendepøverne burde bibeholdes. Hvad angaar Spørgsmaalet om en forandret Sammensætning af Bedømmelsesudvalget og om at tilstræbe at faa Arbejderne repræsenterede, maatte man haabe paa en fredelig Overenskomst. For sit eget Vedkommende havde han altid været af den Mening, at det var hel-

digst, om Arbejdere var valgbare. Det stemmede ogsaa med den Egenskab ved Forening for Boghaandværk og ved Fagskolens Ordning, at der begge Steder var medtaget Repræsentation baade for Mestre og Svende. Det var den Kerne i Foreningen, han for sit Vedkommende satte mest Pris paa. Han henstillede til d'Hrr. at vise en mere levende Interesse for Skolen og dens Virksomhed, thi de Organisationer, der paa Foranledning af Forening for Boghaandværk i sin Tid havde besluttet dens Oprettelse, og som var Medlemmer af Skolens Repræsentantskab, maatte være klare over, at Skolen faldt sammen, naar han ikke mere kunde eller vilde gøre Arbejdet ved Ledelsen, dersom Foreningerne ikke i Tide var beredte paa at overtage det og fortsætte det paa forsvarlig Maade.

Den 1. December omfattede Udstillingen en Række betydelige Bogarbejder fra fremmede Lande. — Fra Sverig fandtes bl. a. det smukke Bind »Linnéporträtt«, der er udgivet af Upsala Universitet ved Tycho Tullberg i Anledning af 200-Aars Dagen for Linnés Fødsel. Samlingen er meget omfattende, tæller ikke færre end 322 Gengivelser af Portrætter efter Maleri, Stik etc., og 193 efter Skulptur og Medailler. Værket er smukt trykt af Almqvist & Wiksells Bogtrykkeri i Upsala. — Nordiska Museet i Stockholm har ved P. G. Widstrand udgivet »Svenska Folkdräkter« i farvetrykte Billeder og med en omfattende, illustreret Tekst. — Af den ansete svenske Kender og Samler af orientalske Tæpper, Martin, er i London hos Bernh. Quaritch udgivet en Række meget store, tildels farvetrykte, Tavler af herlige Tæppemønstre, blandt hvilke ogsaa findes et fra Rosenborgsamlingen. Det overordentlig smukke Arbejde er udført i det østerrigske Statstrykkeri.

Fra Norge saas det nys afsluttede store Værk, Jens Thiis: »Norske Malere og Billedhuggere«, udgivet af Bergens Kunstforening, illustreret, trykt og forlagt af Johan Grieg i Bergen. Forfatteren fører ikke blot Læseren gennem hele Norges unge Kunst, men giver ved illustrerede Fremstillinger af samtidig tysk og fransk Kunst, der formentlig har øvet stor Indflydelse paa de norske Kunstneres Udvikling, en vejledende Baggrund for sin Skildring. — Norsk Folkemuseum har ved Harry Fett udgivet en Bog og et Billedhefte over en Særudstilling af Bænke og Stole, der giver en nyttig og anskuelig Oversigt over Udstillingen. Det var ønskeligt, om vore hjemlige, ofte righoldige og værdifulde Særudstillinger i Kunstindustrimuseet og andre Steder jævnlig affødte lignende overskuelige Minder, som det f. Eks. nylig er sket ved den af Museet udgivne illustrerede Bog om sin i 1906 afholdte Udstilling over »Kunsthåndværks gamle Bogbind indtil 1850«. Der blev gjort saavel vor Forenings som den norske Forenings Medlemmer og de skandinaviske Bogbinderlavs Medlemmer det Tilbud, indenfor en forlods angiven Tidsfrist, at kunne erhverve denne Bog for halv Pris. Et Hundrede og Tredive benyttede sig heraf. Langt de fleste af disse var Danske, nogle og Tredive Svenske og ganske enkelte Norske.

Adskillige smukke Værker var fremlagt fra England og Frankrig,

mest moderne Kataloger over Samlinger af Kunsthaandværk. Et Par lignende, meget anselige Arbejder over keramisk Kunst var trykte og udgivne i St. Petersborg. — Fra Madrid stammede et første Bind af en stor, kritisk Udgave af Cervantes: »Don Quixote«.

Fra Tyskland og Østerrig fandtes flere større og mindre Arbejder. Et Værk af Dr. Karl Künstle: »Die Kunst des Klosters Reichenau im IX. und X. Jahrhundert« gav Oplysninger om endel i 1899 og 1904 i en ved Bodensøen liggende lille Kirke fundne højst værdifulde Vægmaleries. Endvidere de sidste Bind af de to store Publikationer: »Jahrbücher der kgl. preussischen Kunstsammlungen« (Rigstrykkeriet i Berlin) og »Jahrbuch der kunsthistorischen Sammlungen des allerh. Kaiserhauses«, et endnu prægtigere Værk end førstnævnte og fortræffeligt trykt i Adolf Holzhausens Trykkeri i Wien.

Endelig skal endnu omtales et Par lige paabegyndte, store Værker: Anton Chroust's »Monumenta Palæographica, Denkmäler des Mittelalters« samt første Publikation af det nystiftede, internationale »Gesellschaft für Typenkunde des XV. Jahrh.«. Selskabet, i hvis Udgivelse vort kgl. Bibliotek tager virksom Del, faar sine Skrifter udgivne af Dr. Isak Collijn ved Universitetsbiblioteket i Upsala, og de talrige smukke Tavler fremstilles og trykkes i Stockholm.

Den 12. Januar 1908 var udstillet et Udvalg af den skandinaviske Bogavl fra Aaret 1907. En følelig Tilbagegang i Bogarbejdets Udførelse var atter denne Gang Hovedindtrykket af Oversigten, omtrent lige følelig for alle tre Lande, dog mindst for Norge, hvor man for nogle Aar siden ofrede Bøgenes typografiske Behandling mindre Opmærksomhed end Tilfældet er nu. Det bliver sjeldnere at se omhyggeligt gjorte Bøger. Hyppigt sættes de nu paa Maskine, og jevnlige er endda denne Maskinsats utilladelig slet udført. Dertil kommer det usle Papir, der tit anvendes, den skødesløse Hefkning eller Indbinding og de stærkt sænkede Forordringer, som d'Hrr. Forlæggere synes at stille til den Dekoration, de af og til anvender paa Bøgers indre og ydre Udstyr. — Udgivelsen af smaa og billige Bøger tager til. Serienavnene er klingende, men Arbejdet saare ringe. Blandt de saakaldte »Beröimte Böcker«, der udgives i Stockholm, fandtes en ualmindelig hæsleg Udgave af J. P. Jacobsens »Niels Lyhne«. — Alb. Bonniers Serieudgaver er forøget med en ny Række under Fællesnavnet: »Svenskar«. De er anstændigere trykte.

Den 2. Februar var samlet et smukt lille Udvalg af danske Bogbind, udførte i det sidste Aar. Under vore saare beskedne Vilkaar bydes der kun vore dygtige Bogbindere faa større Opgaver, men ganske enkelte Bestillere findes der dog, som af og til ofrer noget paa at lade et Værk indbinde smukt og i fuldt Skind. — Saadanne Arbejder var udstillede fra Bogbinderne Jul. Andersen, Jakob Baden, J. L. Flyge og Anker Kyster. Hertil sluttede sig andre gennemførte Bogbind i fuldt Skind med rig Forgyltning, udførte af Skolen for Boghaandværks flinkeste Elever.

Nogle af disse Arbejder var gjorte af unge Folk, der ifjor deltog i Skolens Sommerkursus for Bogbindere og Sættere.

Fra Skolens Afdelinger for Sættere og Trykkere var der udstillet en stor Række Elevarbejder. Af og til trykkes et eller andet paa Skolen, der kommer til Anvendelse i Livet, saaledes Kunstindustrimuseets illustrerede Aarsberetning, og denne Gang en statelig Adresse fra det kgl. danske Videnskabernes Selskab til det engelske geologiske Selskab, der ifjor holdt Hundredaarsfest. I Skolen er ligeledes fremstillet en Række store Billeder efter svundne Tidens mest fremragende Bogbinderkunst samt nogle Prøver af navnkundige Bogtrykkes og Skriftstøberes Skriftkarakter. Alle Bladene er forsynede med de fornødne historiske Oplysninger, og de er tænkt anvendte som Forbilleder ved Undervisningen for Bogbindere og Typografer i de tekniske Tegneskoler.

Til Omdeling i en nær Fremtid blandt Forening for Boghaandværks Medlemmer har Skolen trykt en ny Udgave af Niels Palladius' Bog om Drukkenskab, udgivet af Carl S. Petersen efter det eneste kendte Eksempplar af Bogens første Udgave fra 1556. Denne lille Bog er trykt paa det ægte og smukke haandgjorte Papir, de danske Papirfabriker har vist Foreningen den særlige Velvilje at fremstille til dens egne Publikationer.

Søndag den 6. December. Mødet holdtes for første Gang i Kunstindustrimuseets Bibliotekssal. Udstillet var en Række Værker, tildels i store Formater og pragtfuld Udstyrelse, der alle var udlaante fra Kgl. Bibliotek og Kunstindustrimuseet. Endvidere var fremlagt de Arbejder, Bind og Tegninger til Bind, der var præmierede ved den af Museet i Foraaret udskrevne Konkurrence om et Bind til Bogen: »Kunsthædige gamle Bogbind indtil 1850«. — Samme Dag afholdtes Generalforsamling. Formanden mindedes først de afdøde Medlemmer: Bogtrykker *Andr. Thiele*, Gravør *Valdemar Andersen* samt Kunstnerne *Lorens Frølich*, *August Jerndorff* og *Th. Bindsbøll*. I nærværende Hæfte af »Bogvennen« gøres der nærmere Rede for disse Mænds Virksomhed.

Efter en kort Redegørelse for Foreningens og Fagskolens Virksomhed omtaltes den i Aarets Løb omdelte Bog: »Emerentze Munchs Memoirer«, der var udgivet af »Foreningen for norsk Bogkunst«, og som i Henhold til vor Overenskomst med denne Forening ogsaa kom vore Medlemmer i Hænde. Som Tilgift var der tilstillet vore Medlemmer det i Skolen for Boghaandværk udførte Nytryk af Niels Palladius' Bog om Drukkenskab. — Møderne bliver for Eftertiden afholdt i Museet, der velvilligt havde givet Foreningen Tilladelse til at benytte et af Bibliotekslokalerne. Formanden oplyste, at Mødernes Antal samtidig blev betydeligt begrænset, da det havde vist sig, at Udstillingerne besøgte af et ringe Antal Medlemmer. — Af Bestyrelsen ønskede Hr. Bibliotekar, Dr. phil. Emil Gigas, paa Grund af sit svækkede Syn, at udtræde. Hr. Gigas, der har siddet i Bestyrelsen siden Foreningens Oprettelse, har været en trofast og udmærket Hjælper ved den litterære Virksomhed. Formanden takkede ham for hans mangeaarige Medarbejderskab og foreslog i hans

Sted at indvælge Underbibliotekar Victor Madsen i Bestyrelsen. Denne modtog Valg og den øvrige Bestyrelse genvalgte.

Det reviderede Regnskab fra $\frac{1}{4}$ 1907 til $\frac{31}{3}$ 1908 udviste:

INDTÆGT		UDGIFT	
	Kr. Øre		Kr. Øre
Medlemsbidrag og Indskud	1230.00	Underskud fra forrige Aar	68.74
Solgte Skrifter	103.84	Medlemsbogen	546.20
Statsbidrag	500.00	Indkøb og Indbinding . . .	469.39
Renter i Sparekasse	3.54	Udstillinger	54.60
		Forskellige Udgifter	161.32
		Kassebeholdning	537.13
	1837.38		1837.38

Den 18. Februar 1909 afholdtes et Aftenmøde i Kunstindustrimuseet, ved hvilket der gaves vore Medlemmer Lejlighed til at se den endnu ikke for Offentligheden tilgængelige Udstilling af tysk Bogkunst. Den meget righoldige og udsøgte Samling Bøger og Enkeltblade var udlaant fra Kgl. Kunstgewerbe-Museum i Berlin, og Vægten var særlig lagt paa at vise de sidste ti Aars Arbejde i tysk Bogkunst og Boghaandværk. — Lørdag den 20. Februar var der forlods givet vor Forenings Medlemmer Lejlighed til høre det Foredrag, som Museumsdirektør, Dr. P. Jessen fra Berlin holdt som Indledning til denne tyske Udstilling.

Søndag den 21. Marts fik vore Medlemmer Lejlighed til nøjere Gennemsyn af den tyske Bogudstilling, forinden Tilbagesendelsen. Ved dette Møde var det nemlig muligt at tage Bøgerne ud af Montrerne.

Søndag den 4. April Møde i Museets Bibliotek med Udstilling af endel i sidste Aar mere privat fremkomne Bøger. Nationalmuseets Bog om Sølvtoj fra Middelalder og Renæssance og Værket om Københavns Raadhus, Eksemplarer saavel paa sædvanligt som paa Japanpapir, var de betydeligste. En mindre Samling Bogbinderarbejder fra Flyge og Anker Kyster var endvidere fremlagt.

Den 29. og 30. Januar 1910 havde Foreningens Medlemmer fri Adgang til at se den af Dansk Grafisk Kunstnersamfund i Industriforeningen ordnede Udstilling af Raderinger, Træsnit og Litografier.

Søndag den 6. Februar 1910 udstilledes væsentligt privat trykte Bøger samt videnskabelige Arbejder fra Norge, Sverig og Danmark. Svenske Bøger var stærkest repræsenterede. Herfra Landet forelaa endel Jubilæumsskrifter samt Eksemplarer af det store Værk over J. Skovgaards Dekoration af Viborg Domkirke, dels paa Bogens almindelige Papir og dels paa Japanpapir.

Ved samme Møde afholdtes Generalforsamling. Formanden aflagde Beretning om Virksomheden, der nærmest havde bestaaet i Udgivelsen af Bogen: Carl Elberlings »Breve fra en Bogelsker«. Efter Overenskomsten med Forening for norsk Bogkunst var der tilstillet denne et fornø-

dent Antal Eksemplarer af Bogen til Fordeling blandt den norske For-
enings Medlemmer.

Det reviderede Regnskab fra $\frac{1}{4}$ 1908 til $\frac{31}{3}$ 1909 udviste:

INDTÆGT		UDGIFT	
	Kr. Øre		Kr. Øre
Kassebeholdning	537.13	Medlemsbogen	2086.46
Medlemsbidrag og Indskud	1320.00	Indkøb	260.07
Statsbidrag	500.00	Udstillingsudgifter	25.05
Solgte Skrifter	173.34	Forskellige Udgifter	42.88
Renter i Sparekasse	17.74	Opkrævning	81.88
		Kassebeholdning	51.87
	2548.21		2548.21

Regnskabet godkendtes og Bestyrelsen genvalgte.

Søndag den 29. Januar 1911 afholdtes Møde i Kunstindustrimuseet, hvor en stor og alsidig Udstilling af den i 1910 afdøde videnskabelige Tegner CARL CORDTS' Arbejder var ordnet. Samtidig var fremlagt endel af de Værker, hvori Cordts' Tavler og Tekstfigurer findes. Denne Mands Arbejder er udførligere omtalt i nærværende Aargang af »Bogvennen«. — Ved samme Møde udstilledes en Række Kunstnerlitografier, udførte af den engelske Maler HUBERT v. HERKOMER. Tegningen er overført paa Sten efter en af Kunstneren selv opfunden Metode.

INDHOLD

	SIDE
SIGURD MÜLLER: OM NOGLE SJÆLDNE DANSKE RADERINGER	5
KARL MADSEN: NOGLE LITOGRAFIER OG AUTOGRAFIER AF ÆLDRE DANSKE KUNSTNERE	24
F. HENDRIKSEN: FEM DANSKE BOGKUNSTNERE	29
LORENS FRØLICH	30
PIETRO KROHN	33
AUGUST JERNDORFF	37
THORVALD BINDESBØLL	41
FRANTS HENNINGSEN	45
CARL ELBERLING: ET ITALIENSK BOGBIND FRA DET SEXTENDE AAR- HUNDREDE	48
AFDØDE DANSKE BOGHAANDVÆRKERE:	
XII. ANDREAS THIELE	50
XIII. OSCAR ANDERSEN	50
XIV. EMIL VILLUMSEN	52
XV. CARL CORDTS	54
XVI. VALDEMAR ANDERSEN	55
FORENING FOR BOGHAANDVÆRKS AARSBERETNINGER	57

Med denne Aargang følger Aarsberetninger fra Fagskolen for Boghaandværk
for 1907, 1908 og 1909.

Træsnittene, der er trykte i Artiklerne om P. Krohn, Aug. Jerndorff, Fr. Henningsen
og Oscar Andersen, er velvilligst laante Foreningen af d'Hrr. Forlæggere
G. E. C. Gad, Gyldendalske Bogh. Nordisk Forlag og V. Pio.

REDAKTIONSUDVALG

F. HENDRIKSEN   VICTOR MADSEN — G. PHILIPSEN

Trykningen afsluttet Februar 1911.